

Гоаликлар Хорас Фернандесни галати одам деб ўйлашарди. Бунга унинг бошкалар билан дўстона муносабатга кириша олмаслиги сабаб бўлолмасди – аксинча, у ким билан учрашмасин, осонлик билан чиқишиб кетарди. Аммо, хамма гап шунда эди-ки, у ўзи яшаб турган жамият конун-қоидаларига беписандлик билан қарарди. У ёзилмаган конунларга биноан одамларни зиёрат қилмасди, Гоа оксоқолларига, яъни давлат хизматидаги мансабдорларга нисбатан хурмат-эътибор ҳам кўрсатмасди.

Хаммасидан ҳам ўтиб тушадигани – унда Худодан кўркув хисси йўқ эди, шу боис черковга тез-тез бормасди. Айтишларича, якшанба кунлари у уйида кечгача ухлар, лекин баъзи одамларнинг эътироф этишларича, уни баъзан черков орқасида ўз-ўзига гапириб ўтирганини учратиш мумкин бўларди. У айнан гўшт ейиш гунохи қабира ҳисобланган жума кунида гўшт ерди. Агар уни бирон киши ўз нафсининг гапига кириб, жазоси ўлим бўлган гуноҳ ишни қилганликда айбласа, у «Қадимги Рим католик черкови жума куни гўшт ейишни гуноҳ деб эълон қилганлигининг сабаби фақатгина битта бўлган, у ҳам бўлса ўша вақтда Рим бозорларида балиқ махсулотлари тикилиб кетган ва жума куни гўшт ейишни тақиқлаш орқалигина балиқ савдосининг юришишига эришишган» дея жавоб берарди. «Фернандес» умум томонидан қабул этилган оддий исм бўлса-да, унинг ўзи гайриоддий киши эди. Хамма бу одамнинг гайритабиий эканлигини гапирарди ва шунинг учун ҳам у «Галати Фернс» номини олганди.

Яқинда ёмон бир иш содир бўлди. Хамма ёқда унинг қандайдир сирли диний гуруҳларга қўшилганлиги хақида гап таркала бошлади. Нима қилиш керак экан-а? Гоалик бир неча художўй аёллар уни бу гап-сўзлардан қутқариб қолишни зиммаларига оладиган бўлишди. Одат бўйича, муқаддас Биби Марямнинг хайкали черков мадҳиясини қўйлаб боровчи бир гуруҳ одамлар қузатувида уйдан-уйга олиб ўтилар, меҳмонхонадаги у ўрнатилган жой шарафли ер ҳисобланар ва уйдаги оила аъзолари Биби Марям олдида ухламасдан навбат билан ибодат қилишар ва қутига пул ташлашарди. Галати Фернс эса хайкални уйига олиб кетишни ҳар сафар рад этарди. Хозир эса бу аёлларда ажойиб гоя тугилганди. Улар қўшнилари дам олгани кетаётган бир пайтда хайкални Фернснинг қўшнисиникига олиб келишни режалаштиришди. Кейин эса Фернснинг уйига келишди ва қўшниларининг дам олгани кетишганини ва бу ерда бошка яқинрок қўшни йўқлигини айтиб, қўшнилardan бири қайтиб келгунича бир кунга хайкални уйида сақлаб туришини илтимос қилишди. Фернс бутларга сизинмаганлиги учун ҳам хайкални олиб қололмаслигини айтиб, узрини билдирди. Улар эса Биби Марямга бўлган ишончларига кўра, хайкал бир кун унинг уйида турса, Биби Марям ўзи уни паноҳида асрашини айтиб, фикрларида қаттиқ туриб олишди. Нихоят Фернс уларга ёрдам беришга рози бўлди, аммо ҳеч қандай черков мадҳияларисиз ва ибодатсиз уйига олиб қилишига рухсат беришини, хайкални уйига ўрнатиш ўрнига омборхонага қўйишини айтди. Аёллар рози бўлишди; улар ўзларича Биби Марям дуоларимизни ижобат қила бошлади, деб ўйлашарди. Аммо, афсуски, Фернс ўзи нима деган бўлса ўшани қилди – у хайкални олиб кетиш учун қўшнисиникига бориб, уни бир мато билан урди, ҳеч қимга билинтирмасдан уйига қелтирди ва уни қайтариб олиб қетилгунга қадар омборхонага қўйди.

Аммо аёллар барибир бўш қилишмади. Улар Фернснинг уйига киришга ва уни ўзларига оғдириб, попугини пасайтириб қўйиш учун яна бир бор ҳаракат қилишга қарор қилишди. Хорас Фернандес уларни эшик олдида жуда илик қутиб олди, меҳмонхонага бошлади ва

кахва тайёрлаб берди. У аёлларнинг Худо олдида мутавозе бўлишга, Худонинг инсониятга бахш этган неъматлари учун шукур килишга чорловчи сўзларини сабр билан тинглади. Аёллардан бири бурчакда жим ўтирар, бармоклари билан тасбех ўғирарди.

Нихоят, Фернс аёлларга деди:

"Менга кўрсатаётган бу қадар гамхўрлигингиз учун сизларга раҳмат. Мен ҳақимда бунчалик ташвишланаётганингиздан кўп таъсирландим, албатте мен сизнинг эътиқодингизни ҳурмат қиламан. Бирок, нега энди сизнинг ўзингиз ишонишни хоҳлаган нарсага ишонишингизни ва менинг ўзим ишонишни хоҳлаган нарсага ишонишимни қабул қилмаслигимиз керак?"

"Канакасига сен айтгандай бўлади?" аёллардан бири бақириб юборди. "Ахир фақатгина битта Худо бор ҳолос-ку!" Кейин эса у Инжилдан "бу хоин яҳудийлар" жумласи билан боғлиқ оятларни келтирди. Хорас Фернандеснинг сабр қосаси тўлиб борарди.

"Яҳудийлар нега бундай ҳукм қилинганлар?" деди у. "Исо Пайгамбар ҳам насроний эмас, балки яҳудий бўлган-ку. У аввалги динни чиқариб ташлаш учун келмаган. Нима бўлганда ҳам, бошқа ҳар қандай яхши яҳудийлар қаби у ҳам суннат қилинган."

Атрофга шу қадар жимлик чўқди-ки, уни фақатгина тасбех ўғириб ўтирган қари ҳудожўй аёлнинг тасбехидан чиқаётган овозгина бузиб турарди. Нихоят, улардан журъатлироғи гап бошлади: "Хўп, шундай ҳам дейлик! Унда боши очик аёллар билан жинсий муносабатда бўладиган Худо беҳабар кишининг аҳволи нима бўлади? Поп..."

"Попнинг нима дегани билан неча пуллик ишим бор" деди Фернс. "Ўн бешинчи асрда бу ерларда Поп Александр яшаган экан. Унинг никоҳсиз тугилган қизлари бўлиб, у шу қизлардан бири билан жинсий муносабатда бўлар экан."

Тасбехли аёл ўрнидан турди. Фернсни ҳудожўй аёлларнинг унинг гапидан бунчалик довдираб қолишгани таажублантирди. Бунинг устига, Инжилда ўз қизларидан фарзандлари бўлган бирор ким ёзилмаганми?

Аёллар унинг саволларига жавоб тополмай қолишди чоғи, қочиб қутулишди. Шундан кейин улар Фернснинг уйига йўламай қўйишди, аммо уни қучлироқ даъват қилишга қарор қилишди. Черковда бўлиб ўтган ўзгаришларни сақлаган ҳолда, ҳудуд роҳиблари яқшанба кунги маърузаларни ўқиш учун қўшни ҳудудлардаги роҳибларни ҳам таклиф этиш жадвали билан таништирди. Доимий роҳиб ўз маърузасини айтади, кейин эса Инжилдан ўқилади, ташриф этувчилар келиб, ваъз ўқийдилар.

Яқшанба кунги Койилмаком Фернс учун уюштирилган даъватнинг учинчи қуни, ташриф этажак роҳиб ўз вақтида етиб келолмади. Одамлар эса олазарак ҳолда маъруза ўқимокчи бўлиб турган роҳибдан ҳавотирланиб, адашиб кетмасмикан, тайёрланмагани учун мавзудан ташқари ваъз айтиб юбормасмикин ишқилиб, дея сабрсизлик билан қутишарди.

Ох, ана у! Ўша қутилган роҳиб. У минбарга кўтарилди.

"Менинг азиз биродарларим" дея гап бошлади у. "Бошқаларнинг ўзингизга қандай муомалада бўлишларини хоҳласангиз, ўзингиз ҳам бошқаларга шундай муомалада бўлинг. Бугунги маърузамиз ана шу ҳақда! Биз бирон марта бўлса ҳам Исо пайгамбарнинг мазкур доно сўзлари нима маъно бериши устида тафаккур қилиб кўрганмизми? Хозир, Исо пайгамбар осмонга кўтарилганлигининг 50 кунлигига бағишланган муҳим бир маросимда у пайгамбарнинг ушбу сўзлари нимани аңлатишини тафаккур қилишга яна бир бор ўзимизни бағишлайлик.

"Азиз биродарлар, биз ушбу йигиннинг моҳиятини тўлақонли тушуниб етишимиз зарур. Бизнинг меҳрибон Худоимиз бизга қандай неъматларни инъом қилганини тафаккур

килиб кўринг. Ушбу маросимнинг ажойиб курбонисиз биз ўзимизни илохий Ўзликка, бизнинг Яратувчимизга боғлиқлигимизни қандай килиб хис қилган бўлардик? Ўзимизни ҳафтада лоакал бир кун Худога бағишласак, қандай килиб ўзлигимизни таниймиз? Биз бир гунохкор банда ўларок, Худо бизга берган буюк неъматларни тушуниб ҳам етмаймиз."

Одамлар уз ўйларига гарк бўлиб ўтиришар, баъзиларни эса мудрок босганди.

"Ех!" деди воиз. "Тафаккур қилинг. Сиз ҳар якшанба черковга ўзингизнинг энг яхши қийимларингизда келасиз, ва бу ерда нималар бўлаётганига зарра қадар эътибор ҳам бермайсиз. Сиз учун Худо гўёки бир бизнес ҳамкордир, агарда У ҳафтада лоакал бир марта хушнуд этилмаса, ўзи қиритган сармойани қайтариб олган бўларди. Сизлар эса худди автоматлаштирилган машиналар каби жонсиз, бурухсизлар, юриб туриб ухлайсизлар! Боядан бери мен бутунлай узук-юлук сўзларни гапиряпман, сизлар эса бунни хатто пайкамадингиз ҳам!

"Роҳиб дўстларимнинг кўплари ўзи ваъз айтадиган қурилмага эга эканликларини биласизларми, аҳли жамоат? Ҳар бир қурилма жумла ва гаплар ёзилган қарточкаларни ўз ичига олган. Менинг маслақдошларим эса сизларнинг улар нима деяётганларига аҳамият ҳам бермаслигингизни жуда яхши билишади, шунинг учун ҳам улар ҳар бир ваъздан олдин қурилмага бир неча қарточкани қўйишади, кейин роҳиблик қийимларини қийишади, қарабсизки, маъруза тайёр!"

Бу пайтга келиб жамоат хушёр тортиб қолганди. Хатто ваъз айтаётган роҳиб ҳам галати кўринаётганди.

"Келинг, Исо пайгамбар ҳақиқатдан ҳам нима деганлиги ҳақида бир ўйлаб кўрайлик," деди ваъзхон. «Сизга бошқалар қандай муомала қилишларини хоҳласангиз, сиз ҳам уларга шундай муомалада бўлинг» - бу ҳозирги Инжилнинг сўзлари эмас, балки айнан Исо пайгамбарнинг хитоби бу! Эътибор қилинг – Исо пайгамбар «Сизга қандай муомалада бўлишган бўлса, сиз ҳам насронийларга нисбатан шундай муомалада бўлинг» демаган – у «бошқаларга ҳам», деган. Бу эса барча қишиларга инсонийлик нуктаи назаридан муомалада бўлишимиз кераклигини аңлатади, хатто улар черковга ишонишмаса ҳам! Масалан, хатто салобатли черков ва соборлар қуриш учун эҳсон қутисига пул ташлаш ўрнига, уни фақирларга қоринларини тўйгазишлари учун беришимиз керак. Унинг ўрнига, фақирларга бошпана қуришларида, иш топишларида ёрдам берсак, қолларидан хабар олиб турсак янада яхшироқ бўларди. Барча қишилар ҳам фахрланишга ва ўзларини ҳурмат қилишга ҳақлидирлар».

"Нега биз черков ва санамларга бу қадар кўп эҳтиёж сезамиз? Исо пайгамбар бутун вақтини черков ва ибодатхоналарда ўтказганмиди? У черковни безаш учун биронта бутга майл кўрсатганмиди? У ибодат қилувчилар учун алоҳида қунларни ва алоҳида қийимни белгилаб қўйганми эди, бунга амал қилмаганларни жазога муҳқум қилганмиди? Ҳушахлоқ самариялик қиши ҳақидаги ривоят бизга фақатгина насронийлар яхши одамлар деб ўргатганми? Сафсата! Бу гапларнинг орқасида Исо пайгамбар турган дейиш умуман ёлгон гап!"

Жамоат кўзлари ола-қула бўлиб, бақрайиб ўтирарди. Айни шу лаҳзада бошқа бир роҳиб қириб келди.

Бир қиши узини тутиб турулмади: "Қойилмаком Фернс! Бу ўша-қу! Бу одам роҳиб эмас!" дея бақирди у.

Ҳа, роҳиб қиёфасидаги қиши Хорас Фернандеснинг айнан ўзи эди. Роҳиб ва жамоатнинг оксоқоллари бақир-чақир қилиб, минбарга томон яқинлашишди. Фернс илк маротаба

Ўз-ўзини йўкотиб кўйгандек кўринарди.

"Исо пайгамбар гувоҳлик беради!" бакирди у. "Бу черков сизники эмас! Сизнинг номингиз билан португалиялик империалистлар Гоани мустамлакада ушлаб туришган ва аждодларимизни кийноққа солишган, ўлдиришган. Колган-кутганлари эса Хиндистоннинг насронийлик хақида умуман ҳеч нарса эшитмаган хақиқий насронийлар яшайдиган бошқа штатларига кочиб кутулишган!"

Бу пайтга келиб бир неча одам Койилмаком Фернсни пастга тушириш учун минбарга тирмашганди. Минбар эса устига тўдалашиб чиқиб олиш учун эмас, балки диний биродарликни тарғиб қилиш учун қурилганди, шу сабабли у синиб кетди. Оқибатда бир тўда одам ерга учиб тушди. Ушбу гала-говурдан фойдаланиб колган Койилмаком Фернс кочиб қилишга улгурди. Одамларнинг кадр-қиммати ерга урилгани колди холос.

Ташриф қутилаётган роҳибнинг машинаси йўлда бузилиб қилишини ва унинг черковга ўз вақтида етиб келолмаслигини Койилмаком Фернс қаердан била колди экан? У қандай қилиб черков қорувлига сездирмасдан роҳиб қийимини олиб чиқиб қийиб олдийкин? Ё...балки..Биби Марямнинг Фернснинг уйида бўлганлиги уни кўринмас бўлишини таъминладимикан..?

Шу шу ҳудожуй кампирлар Койилмаком Фернсга даъват қилишни тўхташди. Шайтонни ҳув тушириш осон иш эмасга ўхшайди ёв.

Инглиз тилидан Мухаммаджон Собиров таржимаси